

THE DEVELOPMENT OF THE ENGLISH SONNET DURING THE RENAISSANCE PERIOD

Fatmire Isaki

University of Tetovo-Tetovo, Macedonia, fatmire.isaki@unite.edu.mk

Abstract: The sonnet is a poetic form originating from Italy. They were very popular during the Renaissance Period. It is defined as a poem of fourteen lines that follows a strict scheme of rhyme and a specific structure. The purpose of this paper is to prove how the sonnet has evolved since its first publication in Italian language in the 14th century by Francesco Petrarch, until the 16th century, when the English sonnet was published, starting with the introduction of the model of Petrarch by Thomas Wyatt, to the latest English versions of sonnets written by Shakespeare. This paper will analyze the form, structure, techniques, and themes that are treated in various sonnets by various English authors such as Thomas Wyatt, Henry Howard, Edmund Spenser, Philip Sydney, and William Shakespeare. The paper will also analyze the various patterns of rhymes that were invented or found by these authors. English authors have completely different ways of dealing with sonnets and understanding of those sonnets. One of the key methods will be the comparative method, in order to better understand the development of the English sonnet during the Renaissance.

Keywords: sonnet, renaissance, development, form, structure.

РАЗВОЈОТ НА АНГЛИСКИОТ СОНЕТ ВО РЕНЕСАНСАТА

Фатмире Исаки

Универзитет во Тетово, fatmire.isaki@unite.edu.mk

Резиме: Сонетот е поетска форма која потекнува од Италија. Тие биле многу популарни во време на ренесансата. Сонетот се дефинира како песна од четринаесет стиха која следи стриктна шема на рима и специфична структура. Целта на овој труд е да докаже како се развивал сонетот, од неговото прво објавување на италијански јазик во 14. век од страна на Франческо Петрарка (Francesco Petrarca), па сè до 16. век, кога се објавил англискиот сонет, почнувајќи со воведувањето на моделот на Петрарка од страна на Томас Вајат (Thomas Wyatt), до последните англиски верзии на сонети пишувани од Шекспир. Во овој труд ќе се анализираат формата, структурата, техниките и темите кои се третираани во различни сонети од различни англиски автори, како што се Томас Вајат, Хенри Хауард, Едмунд Спенсер, Филип Сиднеј и Вилијам Шекспир (Thomas Wyatt, Henry Howard, Edmund Spenser, Philip Sidney и William Shakespeare). Трудот ќе ги анализира и различните шеми на рими кои ги измислија или пронајдоа овие автори. Англиските авторите имаат сосема различни патишта за справување со сонети и разбирање на тие сонети. Една од клучните методи ќе биде компаративниот метод, со цел подобро да се разбере развојот на англискиот сонет во време на ренесансата.

Клучни зборови: сонет, ренесанса, развој, форма, структура.

Најраната ренесансна литература се појавила во Италија, во 14. век, како движење и реакција на средновековните догми. Во ренесансната ера голем акцент се ставал на човекот, но делата коишто биле произведени во ова време биле инспирирани од фолклорот или од класичните дела. Во време на ренесансата се појавиле нови жанрови, како што се есеите и сонетите. Оваа студија на сонетот и неговата поетска форма е од суштинско значење, бидејќи дава поглед на еволуцијата и на структурата на стихот во англискиот јазик. Ренесансата во Англија започнува во 15. век и завршува во почетокот на 17. век.

Сонетот станал полупопуларен благодарение на италијанскиот хуманист Франческо Петрарка. Хуманистите во средиштето на својот интерес го ставале човекот. Хуманизмот бил културно и филозофско движење чијашто цел било образованието на личноста според античките примери, коешто, во поширока смисла, значи обновување на класичната култура. Петрарка, сакајќи да најде начин за изразување на љубовта кон неговата Лаура, ја измислил кратката форма на песна од 14 стиха, преку која ја изразил љубовта кон неа. Идентитетот на Лаура не е познат, така што не знаеме дали некогаш тој воопшто зборувал со неа. Убавата Лаура е сурова и таа ја отфрла љубовта на поетот. Љубовта, вообичаено почнува на прв поглед, така што авторот во своите сонети го опишува внатрешниот конфликт што го чувствува. Формата којашто ја пронашол италијанскиот хуманист е позната како „Petrarchan“, а тоа е песна од четринаесет стиха, пишувана во два дела. Првиот дел е составен од осум стиха (октава), која се презентира со рима *abba abba*, а вториот дел од шест стиха (сестет) и може да биде со рима:

c d c d c d c d d c d c c d e c d e c d e c e d c d c e d c

Ова можеме да го илустрираме преку Сонетот 227 (Sonnet 227):

Original Italian	English Translation by A. S. Kline
Aura che quelle chiome bionde et crespe A cercondi et movi, et se' mossa da loro, B soavemente, et spargi quel dolce oro, B et poi 'l raccogli, e 'n bei nodi il rincespe, A	Breeze, blowing that blonde curling hair, stirring it, and being softly stirred in turn, scattering that sweet gold about, then gathering it, in a lovely knot of curls again,
tu stai nelli occhi ond'amorose vespe A mi pungon sí, che 'nfin qua il sento et ploro, B et vacillando cerco il mio thesoro, B come animal che spesso adombre e 'ncespe:A	you linger around bright eyes whose loving sting pierces me so, till I feel it and weep, and I wander searching for my treasure, like a creature that often shies and kicks:
ch'or me 'l par ritrovar, et or m'accorgo C ch'i' ne son lunge, or mi sollievo or caggio,D ch'or quel ch'i' bramo, or quel ch'è vero scorgo.C	now I seem to find her, now I realise she's far away, now I'm comforted, now despair, now longing for her, now truly seeing her.
Aër felice, col bel vivo raggioD rimanti; et tu corrente et chiaro gorgo,C ché non poss'io cangiar teco viaggio?D	Happy air, remain here with your living rays: and you, clear running stream, why can't I exchange my path for yours? ¹²¹

Од примерот можеме да видиме дека Петрарка не употребувал куплет (couplet), бидејќи оваа форма не била дозволена во Италија. Темите кои ги третираше Петрарка биле едноставни. Тој се занимавал со едноставни прашања поврзани со љубовта, пријателството, лојалноста и со некои морални прашања. Исто така, тој го критикувал и општеството.

Првата фаза во еволуцијата на англискиот сонет започнува со авторот Томас Вајат, кој ја вовел италијанската форма на сонет во англискиот јазик. Тој почнал со преведување на истите, а подоцна почнал да пишува според таа форма. Томас Вајат ги преведувал сонетите на начин кој бил современ за неговите читатели. Поради тоа што тој не можел да ги вклопи своите идеи во италијанската форма, истата ја модифицирал и ја менувал, но не го менувал користењето на октавата и сестетот. Темите со кој се занимавал Вајат биле емотивни. Тој секогаш ќе биде запаметен како прв автор кој ја измени италијанската форма на сонет и на тој начин придонел за еволуција и за напредокот на англиските сонети.

Во продолжение посочуваме еден сонет пишуван од Вајат:

Farewell Love and all thy Laws for ever

Farewell love and all thy laws forever; A
Thy baited hooks shall tangle me no more.B
Senec and Plato call me from thy loreB
To perfect wealth, my wit for to endeavour.A

In blind error when I did persever,A
Thy sharp repulse, that pricketh aye so sore,B
Hath taught me to set in trifles no storeB

¹²¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Petrarch#Laura_and_poetry

And scape forth, since liberty is lever.A

Therefore farewell; go trouble younger heartsC
 And in me claim no more authority.D
 With idle youth go use thy propertyD

And thereon spend thy many brittle darts,C
 For hitherto though I have lost all my time,E
 Me lusteth no lenger rotten boughs to climb.¹²²E

Од самото име на сонетот се подразбира дека авторот ѝ посакува збогум на саканата и на правилата поставени од неа. Тој е среќен затоа што нема да биде мамен од нејзина страна, бидејќи Плато и Сенека го повикуваат кон вистинското богатство, кон духовитоста и интелектот. Причината за ова бегане ја дава во наредните стихови, кажувајќи дека има направено редица грешки од кои тој учел, како на пример дека слободата е поважна од љубовта. Во последните шест стиха ни кажува дека изгубил многу време во потрага по љубовта, а во заклучокот вели дека повеќе нема да се искачува по скапаните гранки за да ја постигне целта. Шемата на рима во овој сонет е *abba abba cdd cee* која, воедно, е најчеста шема на рима на Вајат. Сонетите на Вајат имаат динамика и виталност. Вообичаената италијанска структура почнува да се менува со англиската структура на сонет, а таа се состои од три четиристишија и куплет.

Хенри Хауард (Henry Howard), грофот од Сари, (1517-1547) ја продолжил практиката на англискиот сонет, поставена од Вајат и усвоил форма која подоцна се употребувала и од страна на Шекспир и е позната како форма на англискиот сонет, три четиристишија и куплет, со рима *abab cdcd efef gg*. Неговите метрички иновации биле многу важни. Тој бил првиот што им дал форма на сонетите во англискиот јазик, помалку комплицирана од онаа во италијанскиот, но можеби затоа што истата повеќе му одговарала на јазик со помалку рими, каков што бил англискиот. Јазикот кој го употребувал не бил многу енергичен и живописен. Сонетите на Хауард се означени со нежност и софистицираност во справување со формата која подоцна се користи од Шекспир, со рамнотежа и мерка на синтаксата и на стихот, како и со апсорпцијата на класичните стилови.

На пример:

DESCRIPTION OF SPRING,

WHEREIN EVERY THING RENEWS, SAVE ONLY THE LOVER.

THE soote season, that bud and bloom forth brings, A
 With green hath clad the hill, and eke the vale. B
 The nightingale with feathers new she sings ; A
 The turtle to her make hath told her tale. B

Summer is come, for every spray now springs, A
 The hart hath hung his old head on the pale; B
 The buck in brake his winter coat he slings ; A
 The fishes flete with new repairèd scale . B

The adder all her slough away she slings ; A
 The swift swallow pursueth the fliës smale ; B
 The busy bee her honey now she mings ; A

Winter is worn that was the flowers' bale. B
 And thus I see among these pleasant things A
 Each care decays, and yet my sorrow springs !¹²³ A

¹²² The Northon Anthology of English Literature, sixth edition, Volume1, Norton&Company, New York, 440, 1993.

Сонетот *The Soote Season* е еден тажен сонет каде што е вклучен парадоксот на Петрарка. Во првите четири стиха се опишува задоволството на пролетта. Во втората строфа се поминува во летото. Така, како што се менуваат сезоните, така се менува и расположението на авторот. Тагата и парадоксот можат да се откријат во вториот стих на куплетот, каде што, по пријатноста на менување на сезоните во една година, тагата на авторот расте повеќе, како што растат убавините на пролетта *‘Меѓу овие убави и пријатни работи, секоја грижа се распаѓа, а сепак мојата тага извира’* пишува авторот во последниот куплет.

Сонетот станал популарен со поетите на Елизабетанската ера, кои со голем ентузијазам се зафатиле за оваа работа, откако била воведена во англиската поезија од страна на Вајат и Сари. Циклусот на сонети пишувани од Сер Филип Сидни, познати како *Astrophil and Stella* се потпира врз конвенциите утврдени од Петрарка. Таа вклучува 108 сонети и 11 песни. Во 1576 година тој се вљубил во Пенелоп Д. која се мисли дека е *Stella* - презентирана во неговите сонети. Но подоцна таа се омажила за друг, така што и тој се оженил со друга. Сепак, Пенелоп не била жена на ладен доблест, како што е Стела во сонетите¹²⁴.

Стела во сонетите е митска муза на лирската поезија. Сонетите вклучуваат разни испитувања, маки, конфликти и повремени охрабрувања, а во заклучокот ништо не е решено. Поетот ги прикажува сите противставени чувства на љубовницата. Сидни е многу вешт автор кој манипулира со драматичниот ефект. Кај другите поети драматичниот ефект, познат како *‘Volta’* доаѓа негде во деветтиот стих, но овој автор тоа го пролонгира сè до четиринаесеттиот стих. На пример :

„Sonnet LXXI“

Who will in fairest book of Nature know A
How Virtue may best lodged in Beauty be,B
Let him but learn of Love to read in thee,B
Stella, those fair lines, which true goodness show.A

There shall he find all vices' overthrow,A
Not by rude force, but sweetest sovereigntyC
Of reason, from whose light those night-birds fly;C
That inward sun in thine eyes shineth so.A

And not content to be Perfection's heir D
Thyself, dost strive all minds that way to move,E
Who mark in thee what is in thee most fair.D

So while thy beauty draws the heart to love,E

¹²³ Surrey, Henry Howard, Earl of. *The Poetical Works of Henry Howard, Earl of Surrey*. Boston: Little, Brown and Company, 3, 1854.

¹²⁴ The Norton Anthology of English Literature, sixth edition, Volume 1, Norton & Company, New York, 459, 1993.

As fast thy Virtue bends that love to good.F
 "But, ah," Desire still cries, "give me some food."F¹²⁵

Како што може да се види од сонетот, сè до 13 стих се кажува како Причината објаснува дека е зад Доблеста. На Причината ѝ е многу тешко да ги деформира или негира аргументите на Доблеста и да ги прикаже како сомнителни. Но во 14. стих силно се поткопуваат аргументите на Разумот во корист на Доблеста, откривајќи дека големата Желба не е разумна. Шемата на рима во овој сонет е **abba acca ded eff**.

Едмунд Спенсер (Edmund Spenser) е поетот кој вовел нова форма на рима, со римувани куплет на крајот. Новата форма на сонетот е позната под името 'Spenserian' и оваа форма им служела на авторите кои следеле по него. Заради новата форма на сонети, Едмунд Спенсер е познат како автор над авторите. Оваа форма Спенсер ја употребил и кога го пишувал сонетот 'The Faerie Queene' и е **abab bcbc cded ee** рима.

One day I wrote her name upon the strand

One day I wrote her name upon the strand, A
 But came the waves and washed it away: B
 Again I wrote it with a second hand, A
 But came the tide, and made my pains his prey. B

Vain man, said she, that dost in vain assay B
 A mortal thing so to immortalize! C
 For I myself shall like to this decay, B
 And eek my name be wiped out likewise. C

Not so (quoth I), let baser things devise C
 To die in dust, but you shall live by fame: D
 My verse your virtues rare shall eternize, C

And in the heavens write your glorious name; D
 Where, whenas death shall all the world subdue, E
 Our love shall live, and later life renew. ¹²⁶E

Можеме да забележиме дека во сонетот се презентирани три различни групи со по четири стиха, и дека секој од нив се развива како специфична идеја, а сепак, се преклопуваат а, б, ц и д рими и финалниот куплет ее. Овие три четириситија развиваат три различни, но тесно поврзани идеи, со различна идеја во куплетот.

Оваа лирска песна допира една класична тема: односот помеѓу времето и бесмртноста. Едмунд Спенсер вклучува фигуративен јазик за да евоцира не само слики туку, исто така, и емоционален одговор на читателот.

Песната ни дава живописна слика: парот е заедно на морскиот брег, момчето се обидува да го напише името на девојката на песокот, но брановите доаѓаат и го бришат. Тој повторно го пишува, но залудно. Дамата сака да го убеди да се откаже и вели дека како што минува времето, таа, исто така, ќе умре и исто како што името е збришано од страна на морската вода, така и таа ќе биде избришана од овој свет. Но момчето има поинаква гледна точка: Тој верува дека неговите стихови ќе ја направат неа бесмртна.

Спенсер метафорично го споредува процесот на животот како брановите што се креваат и паѓаат. Исто така, во реченицата „*But came the tyde, and made my paynes his pray*“, поетот ја персонифицира морската

¹²⁵ <https://www.poetryfoundation.org/poems/45163/astrophil-and-stella-71-who-will-in-fairest-book-of-nature-know-04.09.2017>, 9:58 pm.

¹²⁶ <https://www.poetryfoundation.org/poems/45189/amoretti-lxxv-one-day-i-wrote-her-name>, 04.09.2017, 9:59 pm.

вода со светот и ги споредува „name“ со „his pray“, што значи дека времето и брановите укажуваат дека секој е осуден да умре. Дамата во оваа песна се чувствува несигурна за минливото време, додека момчето инсистира на „our love shall live, and later life renew“, што значи дека нивната љубов ќе живее и ќе се обнови.

Дали нешто во светот е вечно? Речиси сè се менува, на пример: личноста, мислите, емоциите, вредностите, итн., итн. Сепак, пишувањето е поинакво. Многу луѓе се навикнати да пишуваат дневник, бидејќи без разлика колку години поминуваат, чувствата регистрирани во моментот нема да избледат или да се забораваат. Исто како што поетот кој го пишува името на саканата на песокот, но и во овој сонет којшто колку повеќе се чита, толку повеќе таа станува бесмртна. Иако името испишано на песокот е избришено од брановите, името во овој сонет станува вечна. Значи, главната тема во оваа песна е да се овековечи саканата дама.

Шекспировиот циклус сонети е сосема различен од циклусите сонети на неговите современци. Во 1609 г. Шекспир го објавил циклусот од 154 сонети. Тој во овие песни ни дава директни искази на сопствените чувства, но многу е тешко да се открие нивниот план и нивната цел. Неговите сонети се делат на два групи: на оние кои му се адресирани на човекот кој му бил најдобар другар и на оние кои се пишувани за една дама која ги омаловажувала неговата љубов и неговите чувства. Голем број од сонетите се извонредни со својата суптилна мисла и со своите исклучителни изрази.

Наједноставно, англискиот сонет има пофлексибилен модел на сонети, кој се состои од 3 четиристишија со наизменична шема на рима и куплет: *abab cdcd efef gg*. Шекспир ги истражува истите теми, на различни начини, но никогаш не ги повторува формите. На пример:

18

Shall I compare thee to a summer's day? A
 Thou art more lovely and more temperate: B
 Rough winds do shake the darling buds of May, A
 And summer's lease hath all too short a date: B

Sometime too hot the eye of heaven shines, C
 And often is his gold complexion dimm'd; D
 And every fair from fair sometime declines, C
 By chance or nature's changing course untrimm'd; D

But thy eternal summer shall not fade E
 Nor lose possession of that fair thou owest; F
 Nor shall Death brag thou wander'st in his shade, E
 When in eternal lines to time thou growest: F

So long as men can breathe or eyes can see, G
 So long lives this and this gives life to thee.¹²⁷ G

Сонетот број 18 е најпознатиот и најсаканиот сонет од сите 154 сонети на Шекспир. Во овој сонет авторот употребува многу јасен јазик и директно ги презентира своите намери - стабилноста на љубовта и нејзината моќ да ја овековечи љубовната тема. Се мисли дека овој сонет е посветен на најдрагиот пријател. Авторот, без да се перчи, го фали својот драг пријател и го опишува како совршено суштество. Во првите осум стиха момчето се споредува со летото. Времето поминува, а Шекспир сака неговиот другар (љубовник) да стане бесмртен, а тој може да го постигне тоа само во стиховите кои се пишуваат за него, верувајќи дека

¹²⁷ Ed. Booth, Stephen. *Shakespeare's sonnets edited with analytic commentary*. Yale University Press, New Heaven, 19, 1977.

сè додека постои здив во човештвото ќе живее неговата поезија и ќе ѝ обезбеди бесмртност на неговата муза. Значи, фокусот на поетот е љубовта кон неговиот пријател.

Еден друг многу познат сонет на Шекспир е сонетот 130, во којшто гледаме прагматична почит на поетот кон неговата неугледна љубовница, која честопати се нарекува дама со темен тен.

SONNET 130

My mistress' eyes are nothing like the sun; A
 Coral is far more red than her lips' red;B
 If snow be white, why then her breasts are dun;A
 If hairs be wires, black wires grow on her head.B

I have seen roses damask'd, red and white,C
 But no such roses see I in her cheeks; D
 And in some perfumes is there more delightC
 Than in the breath that from my mistress reeks.D

I love to hear her speak, yet well I knowE
 That music hath a far more pleasing sound;F
 I grant I never saw a goddess go;E
 My mistress, when she walks, treads on the ground:F

And yet, by heaven, I think my love as rare G
 As any she belied with false compare. ¹²⁸G

Во Сонетот 130 не постои употреба на грандиозна метафора или алузија. Поетот не ја споредува неговата сакана со Венера. Таа има обична убавина и хуманост, која е многу важна за Шекспир, и тој, намерно, користи типична љубовна поезија и метафа. Во песните на Сидни, на пример, карактеристиките на љубовницата на поетот се убави - таа е поубава од најдобрите бисери, дијаманти, рубини и свила. Во Сонетот 130 навистина се присутни референци на такви објекти на совршенство, но тие се употребени за да се илустрира дека неговата љубовница не е толку убава, но дека, таква каква што е, тој сè уште ја сака. Шекспир ја користел својата структура, преку која, една лесна тема на едноставноста на љубовницата може да се развива во три четиристишија и во многу добар заклучок во куплетот. Шекспир го завршува сонетот прогласувајќи ја љубовта кон неа и покрај нејзиниот недостиг на убавина и на украсување.

Развојот на англискиот сонет во ренесансата првично беше направен како љубовна песна од италијански поет Франческо Петрарка. Сонетот станал бесмртен благодарение на различни писатели кои измислувале нови форми како одговор на нивната силна потреба да ги изразат идеите и чувствата за кои не можеле да најдат постоечка форма. Токму тоа ги терало да пронајдат нови начини и форми. Затоа можеме да кажеме дека сонетите покажаа дека имаат извонредни, трајни, но флексибилни форми. Формата употребена од страна на Петрарка е *abba abba cdc dcd*. Шемата на рима на сонетот на Вајат е *abba abba cdd cee*. Хенри Хауард употребува три четиристишија и куплет, со рима *abab cdcd efef gg*. Римата на сонетите на Сер Филип Сидни е *abba acca ded eff*. Едмунд Спенсер е поетот кој вовел нова форма на рима, со римувани куплет на крајот и со шема *abab bcbc cdcd ee*. Формата позната како „Shakespearean“ сонет сè уште може да се препознае во современата поезија. Таа е со шема на рима *abab cdcd efef gg*. Во своите сонети авторите третираат различни теми. Како главна тема е љубовта, но тие ги третираат и темите како поетската

¹²⁸ Ed. Booth, Stephen. *Shakespeare's sonnets edited with analytic commentary*. Yale University Press, New Heaven, 112, 1977.

бесмртност, употребена кај Шекспир, темите за убавото време, за предавството, за страста, итн. Метричкиот систем употребен во сонетите е јамбски.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Bickford-Smith, Coralie. *The Sonnets and A Lover's Complaint* (Penguin Classics). London: Penguin Books Ltd., 2009.
- [2] Burrow, Colin. *The Complete Sonnets and Poems* (Oxford Shakespeare). New York: Oxford University Press Inc., 2002.
- [3] Ed. Bell, Robert. *The Poetical Works of Henry Howard, Earl of Surrey* Minor Contemporaneous Poets. New York: Little, Brown and Company, Boston: Evans and Dickerson, 1854.
- [4] Ed. Booth, Stephen. *Shakespeare's sonnets* edited with analytic commentary. Yale University Press, New Heaven, 1997.
- [5] Ed. Peterson, Houston. *The Book of Sonnet Sequences*. Toronto: Longman's Green and Co. London, 1929.
- [6] Foster, Kenelm. *Petrarch: Poet and Humanist*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1987.
- [7] http://en.wikipedia.org/wiki/Petrarch#Laura_and_poetry, 04.09.2017, 9:42 pm
- [8] <https://www.poetryfoundation.org/poems/45163/astrophil-and-stella-71-who-will-in-fairest-book-of-nature-know-> 04.09.2017, 9:58 pm.
- [9] <https://www.poetryfoundation.org/poems/45189/amoretti-lxxv-one-day-i-wrote-her-name>, 04.09.2017, 9:59 pm.
- [10] Leishman J B, *Themes and Variations in Shakespeare's Sonnets*. Oxfordshire: Routledge, 2010. http://www.amazon.com/Themes-Variations-Shakespeares-Sonnets-Leishman/dp/0415612241/ref=sr_1_1?s=books&ie=UTF8&qid=1396303015&sr=1-1&keywords=Themes+and+Variations+in+Shakespeare%27s+Sonnets 31.03.2014, 12am.
- [11] *The Norton Anthology of English Literature*, sixth edition, Volume 1, Norton & Company, New York, 1993.
- [12] Tomlinson, Charles. *The sonnet: its origin, structure, and place in poetry*. Internet Archive, London, 1874. http://www.amazon.com/dp/B00HY04W08/ref=rdr_kindle_ext_tmb 2.04.2014 19:48.